

УДК 347.965.6

Заборовський В.В., Семерак О.С., Манзюк В.В.

ДЕЯКІ СУПЕРЕЧНОСТІ (РОЗБІЖНОСТІ) МІЖ НОРМАМИ ПРАВА І
МОРАЛІ, ЗОКРЕМА, В АСПЕКТІ ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Zaborovskyy V.V., Semerak O.S., Manzyk V.V.

SOME CONTRADICTIONS (DISAGREEMENTS) BETWEEN THE NORMS OF
LAW AND MORALITY, IN PARTICULAR, IN THE ASPECT OF THE
IMPLEMENTATION OF ADVOCACY

Анотація. У даній науковій роботі аналізується співвідношення права і моралі як двох найважливіших регуляторів суспільних відносин насамперед через призму здійснення адвокатської діяльності. Аргументується позиція, за якою між даними двома категоріями існує взаємодоповнювальний зв'язок, який набуває ще більшого зближення в контексті здійснення адвокатом своєї професійної діяльності, яка за своєю природою повинна сприйматися саме через призму її моральності.

Ключові слова: право; мораль; адвокат; адвокатська діяльність; правовий статус адвоката; професійна етика адвокат.

Abstract. This scientific work analyzes the relationship between law and morality as the two most important regulators of social relations primarily through the prism of advocacy. The position is argued, according to which there is a complementary relationship between these two categories, which becomes even more close in the context of the lawyer's professional activity, which by its very nature should be perceived precisely through the prism of its morality.

Key words: law; morality; lawyer; advocacy; legal status of a lawyer; professional ethics lawyer.

Без сумніву, право і мораль це два найзначущіший регулятори суспільних відносин. Право загалом сприймається як система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки, які виражають волю або ж всього народу, або пануючого класу, тоді як під мораллю розуміється система норм і принципів поведінки людей у ставленні один до одного та до суспільства в цілому, яка впливає на поведінку людини, формуючи певні її стандарти.

Ми повною мірою поділяємо позицію, за якою між нормами права і моралі, у контексті регулювання суспільних відносин більше спільних рис, ніж тих, що їх розмежовують, в той же час вважаємо за необхідне проаналізувати наявність певних суперечностей (розбіжностей) між нормами права і моралі.

Щодо історичного походження категорій «право» і «мораль», слід відмітити, що остання виникла задовго до появи права, і є нічим іншим як проявом розвиненості моральної свідомості людини, і лише з моментом утворення держави, норми моралі, що регулюють суспільні відносини, вже отримують законодавче закріплення (мова вже може йти про появу права) [1, с. 61].

Відмінність між цими категоріями полягає і в тому, що мораль більш органічно сприймається духовним світом людини, тоді як право виступає у вигляді системи норм поведінки, яка «нав'язується» суспільству. В свою чергу, О.М. Єлманова акцентує увагу на тому, що за своєю природою та походженням мораль перебуває в дещо іншій площині ніж право, оскільки мораль будучи невід'ємною стороною духовного життя людей, опосередковує поведінку людини зсередини, а норми моралі формуються в процесі розвитку моральних поглядів, у суспільній свідомості людини [2, с. 90].

Подібної точки зору притримується і А.А. Стародубцев та А.М. Стебелєв, які різницю між мораллю і правом проглядають в тому, що мораль регулює

поведінку людей у всіх сферах її суспільного життя, виходячи насамперед із різноманітності її функцій, і людина дотримується моральних норм відповідно до традицій, суспільної думки (саме суспільство контролює їх виконання) та відповідальність за їх порушення має суто духовний характер, тоді як право регламентує фактично лише суспільно важливу поведінку і дотримання правових норм, що створені державою (шляхом видачі правових актів) забезпечуються всією міццю держави [3, с. 208].

В юридичній літературі побутує й точка зору про наявність суперечностей (розбіжностей) між правом і мораллю. На думку науковців, такі розбіжності базуються на суперечностях сьогодення, складності самого життя, динамічності розвитку суспільних відносин, внаслідок чого суперечності між правом і мораллю полягають у недосконалоості окремих правових норм або ж їх відставанні від потреб суспільства, враховуючи певний випереджувальний характер морального розвитку, який до того ж висуває більш високі вимоги до поведінки людини порівняно з правом, тож мораль, на його переконання, є передумовою права, але не є його єдиним джерелом [4, с. 15].

Специфіка адвокатської діяльності полягає в тому, що саме вона повинна сприйматися через призму моральності, враховуючи особливе значення моральних засад для професії адвоката, що і було неодноразово предметом нашого наукового дослідження [5; 6; 7; 8; 9]. Як зазначає Ю.Д. Жидова, не всі сфери суспільних відносин, виходячи з їхньої багатогранності, право могло регулювати, тому в ряді випадків мораль продовжувала грати головну роль. Вона вказує на такі категорії моралі як совість, обов'язок, гідність, відповідальність, чесність, добро, зло тощо та слушно зазначає, що вони є відбитком моральних цінностей суспільства, які є важливими постулатами побудови як суспільства, так і будь-якої діяльності, здійснюваної у ній, але особлива роль їм відведена тим професіям, які є життєво необхідними за своєю суттю, до яких належить і адвокатська діяльність [1, с. 62].

На певні відмінності між правом і мораллю щодо адвокатської діяльності звертає увагу і А.В. Орешин вказуючи, що етика адвоката і право відрізняються

за способом охорони від порушення (за типом примусу), оскільки реалізація правових норм забезпечується державним примусом, а норм адвокатської етики – органами адвокатського самоврядування. Крім цього, адвокатська етика та право розрізняються за колом осіб, на яких поширюються їхні вимоги (якщо право діє щодо всіх і кожного, тобто має загальнообов'язковий характер, то професійна етика адвокатів поширюється лише на осіб, які мають відповідний статус) [10, с. 211].

Вказане дає можливість дійти висновку, що хоча право і мораль є різними системами регулювання суспільних відносин (мають особливу сферу дії, межі впливу на поведінку особи, свої механізми такого впливу тощо) між ними існує взаємодоповнювальний зв'язок в аспекті регулювання таких відносин, який набуває ще більшого зближення в контексті здійснення адвокатом своєї професійної діяльності, яка за своєю природою повинна сприйматися саме через призму її моральності.

Список використаних джерел:

1. Жидова Ю.Д. Адвокатська діяльність: етичні аспекти її здійснення. Студентський вісник. 2021. № 27(172). Ч. 1. С. 61-64.
2. Єлманова О. М. Право та мораль: співвідношення понять в контексті аналізу основних регуляторів суспільних відносин, чинників та наслідків їхнього регуляторного впливу. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 89-93.
3. Стародубцев А.А., Стебелев А.М. Практичне застосування поняття адвокатської етики на сучасному етапі: зміст та значення. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія Право*. 2020. Вип. 29. С. 206-212.

4. Геня Б.О. Деонтологічні норми у професійній діяльності юриста. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Право.* 2012. Вип. 20. Ч. 1. Т. 1. С. 14-17.
5. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с.
6. Zaborovsky V.V. Moral and Ethical Requirements to the Applicant for the Status of Lawyer According to the Legislation of Ukraine and Foreign Countries. *Law. Economics. Psychology.* 2017. № 1. С. 17-22.
7. Заборовский В.В. Правовая природа негативных и позитивных условий морально-этического характера, которые являются предпосылкой для получения статуса адвоката в Украине. Сравнительно-правовой аспект. *Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis.* 2017. Vol. 6 (2). S. 85-102.
8. Заборовський В.В. Судимість як негативна умова набуття статусу адвоката. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні:* матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 19-20 лютого 2016 р.). Ужгород: Ужгородський національний університет, 2016. С. 210-213.
9. Заборовський В.В. Незалежний правовий статус адвоката. *Порівняльно-аналітичне право.* 2017. № 1. С. 266-268.
10. Орешин Е.В. Юридическая природа норм адвокатской этики. *Проблемы экономики и юридической практики.* 2014. №2. С. 210-212.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

Заборовський В.В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Семерак О.С. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Манзюк В.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права ДВНЗ «Ужгородський національний університет».